

שיעור ד

סוכה ישנה, סוכת היוצרים וסוכת גנב"ך ורקב"ש

(סוכה ח ע"ב – ט ע"א)

- א. בבלי – לשם מצווה ולשם חג
1. סוכה ישנה
2. סוכת היוצרים
3. סוכת גנב"ך ורקב"ש
ב. ירושלמי – סוכה ישנה צריך לחדש בה דבר
ג. סוכה ישנה כשרה ובלבד שיחדש בה דבר

א. בבלי – לשם מצווה ולשם חג

1. סוכה ישנה

במשנה (ט ע"א) נאמר:

סוכה ישנה –

בית שמאי: פוסלין, ובית הלל: מכשירין.

ואיזו היא סוכה ישנה? כל שעשאה קודם לחג שלשים יום.

אבל אם עשאה לשם חג, אפילו מתחילת השנה – כשרה.

שאלת המשנה "ואיזו היא סוכה ישנה?", היא רק לשיטת בית שמאי, מאחר שלפי בית הלל סוכה ישנה כשרה. אמנם התשובה לשאלה מה היא סוכה ישנה, מחדדת ומסבירה היטב את המחלוקת בין בית שמאי ובית הלל (תוס' ד"ה ואם).

במדרש ההלכה (ספרי דברים, פרשת ראה פיסקא קמ) מופיעה דרשת פסוק התואמת את שיטת בית שמאי:

"[חג הסוכות] תעשה לך' (דברים טז, יג) – פרט לסוכה ישנה".

רש"י הסביר מהי סוכה ישנה, ובמה חלקו בית שמאי ובית הלל:

סוכה ישנה – כדמפרש שעשאה קודם לחג שלשים יום, ולא פירש שהיא לשם חג.

בית שמאי פוסלין – דבעו סוכה לשמה, וזו סתם נעשית, ואילו תוך שלשים לחג הוה, כיון דשואלין בהלכות

החג קודם לחג שלשים יום – סתם העושה לשם חג הוא עושה, אבל קודם שלשים – סתמא לאו לחג.

ובית הלל מכשירין – דלא בעינן סוכה לשם חג.

רש"י הבחין בין שני מושגים: סוכה לשם סוכה, וסוכה לשם חג הסוכות. ההבחנה הזו מבוססת על המשך הגמרא ששאלה:

מאי טעמא דבית שמאי? אמר קרא "חג הסוכות שבעת ימים לה" (ויקרא כג, לד), סוכה העשויה לשם חג

בעינן.

רש"י הסביר את הפסוק: "דכתיב 'סוכות לה' – לשם מצות המלך". לשם חג הסוכות, לשם קיום מצוות המלך.

בהמשך הגמרא נאמר גם שבית שמאי סברו כר' אליעזר שאין בונים סוכה בחול המועד.¹ דברי ר' אליעזר מופיעים בגמ' (כז ע"א-ע"ב):

תניא רבי אליעזר אומר: אין יוצאין מסוכה לסוכה, ואין עושין סוכה בחולו של מועד... בחולו של מועד מאי טעמא דרבי אליעזר? אמר קרא "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים" עשה סוכה הראויה לשבעה.

רש"י (שם) גרס אחרת והסביר כך:

עשה סוכה לשם חג של שבעת הימים – שמעת מינה דאין עושין סוכה בחולו של מועד, דאינה לשבעה. בניית הסוכה לשם חג היינו לבנותה כדי לשבת בה במשך שבעה ימים. בכך מקיימים את רצון ה'. רש"י הבחין בין שני מונחים: לשם חג הסוכות – מצוות המלך, ולשם הסוכה: לשם חג הסוכות – סוכה שנבנית לקראת חג הסוכות, כי ה' ציווה לשבת בסוכה. אין לסוכה ייעוד אחר, אלא למלא את צו המלך. לשם הסוכה – יש פרטים הלכתיים שצריך לעשות כדי שהסוכה תהיה כשרה. ההדגשים הם בעיקר סביב הלכות הסכך, שהוא עיקר הסוכה. הכול מסכימים שצריך לבנות סוכה לשם מצוות סוכה, על פי כל הפרטים ההלכתיים הנדרשים לקיום המצווה. בית הלל לא מצריכים סוכה לשם חג הסוכות, ובית שמאי מצריכים סוכה לשם חג הסוכות. בתוך שלושים יום – אין מחלוקת בין בית שמאי לבית הלל. רש"י מזכיר את הכלל הידוע מהל' פסח "שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום" (פסחים ו ע"א) שמשמעותו היא שאם באו שניים לשאול, האחד שואל בהלכות פסח והאחר בנושא אחר, משיבים קודם למי ששואל בענייני פסח (ר"ן, פסחים ב ע"ב בדפי הר"ף). הוא הדין בסוכות, ולא רק לעניין שאלות ותשובות, אלא כל מה שאדם עושה בתוך שלושים יום, מן הסתם עושה לקראת החג הקרוב. אם אדם אופה מצה לפני פסח – יש להניח שאפאה לקראת החג, אם אדם מכין מחצלת כסך קרוב לסוכות, יש להניח שעשאה לשם סוכות. וכן דוגמאות נוספות.² הרב אברהם ישעיהו קרליץ (חזון איש, מס' סוכה סי' קנ"ט ק"ו) חידד את ההבדלים בין בית שמאי לבין בית הלל:

לשם חג בעינינו. ואם עשאה לשם תשמיש כל השנה וגם לקיים בה מצוות סוכה נראה דכשר, דהרי עשאה לשם חג... אפילו מתחילת השנה כשרה. ואם עשאה בהדיא שלא לשם חג – אפילו בתוך שלושים נמי פסולה, וסתמא לא משכחת לה, דאדם העושה בנין יש לו מחשבה, אלא ודאי תוך שלושים מחשבתו גם לשם חג, אף שעיקרו לכל השנה.

סוכה לשם חג כשרה אף אם בנאה כבר מתחילת השנה, וגם אם השתמש בה לייעוד אחר, ואם בנה סוכה שלא לשם חג אף אם בנאה בתוך שלושים יום, היא פסולה. לדבריו אדם לא בונה סוכה סתם. לכל בניין יש מטרה. תשמיש כללי או לשם סוכה.³

2. סוכת היוצרים

רש"י חזר על שני המונחים הללו גם בגמ' (ח ע"ב) שעסקה בסוכת היוצרים:

- 1 "ר' אליעזר שמותי הוא" (ירושלמי שביעית ט, ו; בבלי שבת קל ע"ב; נידה ז ע"ב, תוס' וריטב"א שם). ר' אליעזר היה מבית שמאי.
- 2 על שיטת רש"י שהרחיב את הכלל "שואלין ודורשין קודם החג שלושים יום" לנושאים הלכתיים נוספים ובהם גם סוגייתנו, בספרי: "שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלושים יום", באר יהודה – פסחים, עמ' 102-118.
- 3 עוד בעניין זה, והסברים אחרים לדברי רש"י ותוס' בסוגיה: הר"ד סולובייצ'ק, רשימות שיעורים – סוכה, עמ' לו-לז; הרב מיכל זלמן שורקין, "בענין סוכה ישנה", הררי קדם, ב, סי' קסב. ראה עוד: הרב יעקב אפשטיין, שו"ת חבל נחלתו, ד סי' טו; הרב יהושע ויצמן, "סוכה ישנה – עניינה של הישיבה בסוכה", משוש הארץ, עמ' עט-פז; "היבטים חדשים בסוכה ישנה", שם, עמ' רפח-רצא.

אמר רבי לוי משום רבי מאיר: שתי סוכות של יוצרים זו לפניכם מזו, הפנימית אינה סוכה, וחייבת במזוזה, והחיצונית סוכה, ופטורה מן המזוזה. ואמאי? תהוי חיצונית כבית שער הפנימית, ותתחייב במזוזה! – משום דלא קביע.

רש"י (ד"ה פנימית) תיאר מהי סוכה פנימית וחיצונית, והסביר שבסוכה הפנימית היוצר דר ומצניע קדרותיו ועל כן הוא אינו יכול לצאת בה ידי חובת סוכה:

ואף על גב דלא בעינן סוכה לשם חג, דהא כבית הלל קיימא לן, דמכשרי סוכה ישנה במתניתין (ט, א) – הכא אינה סוכה, דלא מינכרא מלתא דלשם סוכה הוא דר בו, דהא כל ימות השנה דייר התם, ורוב תשמישו וסעודתו ושינתו שם.

לשיטת בית הלל לא צריך לבנות סוכה לשם החג, אך צריך לבנותה לשם סוכה, ובסוכת היוצרים לא ניכר שהוא יושב לשם סוכה, כי הוא גר שם כל השנה. אם יושב בחיצונית יוצא ידי חובה "ואין צריך לסותר ולעשותה לשם חג כבית הלל, ומשום היכירא דמצוה ליכא למיסר, דכיון דכולה שתא לאו הכא דייר, והשתא דייר בה – איכא היכירא".

רש"י זיהה ברייתא זו עם שיטת בית הלל, אף שבית הלל לא הוזכרו כאן כלל, ובעצם אם הבעיה היא שלא ניכר שהסוכה לשם סוכה, אזי בוודאי גם בית שמאי מסכימים לזה, ולכן זו ברייתא סתמית שמוסכמת על כולם.

3. סוכת גנב"ך ורקב"ש

כך גם במה שנוגע לסוכת גנב"ך ורקב"ש (ח ע"ב):

תנו רבנן: גנב"ך – סוכת גוים, סוכת נשים, סוכת בהמה, סוכת כותים, סוכה מכל מקום – כשרה, ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה. מאי כהלכתה? אמר רב חסדא: והוא שעשאה לצל...

תנו רבנן: סוכת רקב"ש – סוכת רועים, סוכת קייצים, סוכת בורגנין, סוכת שומרי פירות, סוכה מכל מקום – כשרה, ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה. מאי כהלכתה? אמר רב חסדא: והוא שעשאה לצל סוכה.

רש"י (שם) הסביר את דברי רב חסדא:

אמר רב חסדא – האי כהלכתה דקאמר, הוא שמסוככת יפה, דמוכחא מלתא שעשייתה הראשונה לצל היתה ולא לצניעות בעלמא. דאף על גב דסוכה לשם חג לא בעינן – לשם סוכה בעינן, ולצל הוא דמיקריא סוכה, שסוככת מן החורב.

צריך שהסוכה תהיה מסוככת כנדרש ושיהיה ניכר שסיככו אותה לשם סוכה. ושוב חזר רש"י "סוכה לשם חג לא בעינן" כשיטת בית הלל, אבל "לשם סוכה בעינן". גם את דברי הברייתא הזו ביסס רש"י על שיטת בית הלל, ועל ההבחנה בין סוכה לשם סוכה כהלכותיה, לבין סוכה לשם חג הסוכות. רש"י (ד"ה בורגנין) ציין שוב שהסוכות הללו לא נבנו לשם חג. אלו סוכות כשרות וניכר שהן סוכות ולכן הן כשרות. כלומר, ברייתא זו היא רק לפי בית הלל.

הרשב"א (ביצה ל ע"ב) הסביר באיזה מצב סוכה שנבנתה ע"י מי שפטור או לצורך אחר תהיה כשרה: "למה חילא עליה קדושה כל ז', וכי מפני שנכנס זה שם ואכל שם פעם אחת או ישן שם תחול עליה קדושה כל ז' והיא לא נעשית לשם קדושת סוכה? ואפשר דסוכת גנב"ך ורקב"ש כסוכה דעלמא הן". נראה להסביר שכוונתו היא שאכן מבנה הסוכה בולט שהוא כסוכה כשרה, ולכן לפי בית הלל הסוכה כשרה.⁴

ב. ירושלמי – סוכה ישנה צריך לחדש בה דבר

תוספות (ט ע"א ד"ה סוכה ישנה) ציינו שעל פי הירושלמי (א, ב) אף שהלכה כדברי בית הלל שסוכה ישנה כשרה, בכל זאת צריך לחדש בה דבר. להלן דברי הירושלמי במלואם:

מתני'. סוכה הישנה – בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין. איזו היא הישנה? כל שעשאה קודם לחג שלשים יום. אבל אם עשאה לשם החג אפי' מתחילת השנה כשירה. גמ'. תני צריך לחדש בה דבר. חברייא אמרו: טפח. ר' יוסה אומר: כל שהוא. מאן דאמר כל שהיא, ובלבד על פני כולה.

במסכת שמחות (ז, כג) כתובים דברי בית הלל באופן ברור יותר: "סוכה ישנה, בית שמאי פוסלין, ובית הלל מכשירין, עד שיחדש בה דבר". לא כתוב האם לדברי בית הלל הדבר מעכב או לא, או שזה רק הידור ומצווה מהמובחר. בהמשך הירושלמי השוואה בין סוכה ישנה למצה ישנה:

אף במצה כן. מצה הישנה תפלוגתא דבית שמאי ודבית הלל. אמר ר' יוסה: דברי הכל היא. מכיון שלא עשאה לשם פסח דבר בריא שלא דיקדק בה.

מכאן ואילך המשיך הירושלמי לדון בדינים של סוכות נוספות וכן בשאלה אילו ברכות מברכים בעת בניית הסוכה ובעת הישיבה בסוכה:

סוכת הרועים, סוכת היוצרים כשירה.

סוכת הכותים עשויה כהלכתה כשירה, שלא כהלכתה פסולה.

העושה סוכה לעצמו מהו אומר? באקב"ו לעשות סוכה. ["לעשות סוכות" נחמיה ח, יד-טו]

לאחר - לעשות סוכה לשמו.

נכנס ליישב בה אומר באקב"ו לישב בסוכה.

משהוא מברך עליה בלילי יום טוב הראשון אינו צריך לברך עליה עוד מעתה.

חנין בר בא בשם רב: וזמן.

מכיון שחשיכה מהו שיהא צריך להזכיר זמן?

רב הושעיה אמר: צריך להזכיר זמן.

רבי אילא אמר: צריך להזכיר זמן.

ר' זבידה אמר: צריך להזכיר זמן.

ר' חייא בר אדא עביד לה שמועה ר' זעירה ר' יצחק בר נחמן בשם ר' הושעיה רבי יודה בר פזי בשם רבי

חמה אבוי דרבי אושעיה: מכיון שחשיכה צריך להזכיר זמן.

חנין בר בא בשם רב אמר שאם מברך בשעת עשיית הסוכה, יש לברך גם ברכת שהחיינו. על כך שאל הירושלמי, כשאדם בירך ברכת שהחיינו בעת עשיית הסוכה, האם הוא צריך לחזור ולברך ברכת שהחיינו בליל ט"ו בתשרי כשהוא נכנס לסוכה או לא. תשובתם של מספר אמוראים היא שאכן עליו לברך שהחיינו (עפ"י קרבן העדה, פני משה).

בירושלמי אין הבחנה בין סוכה לשמה לבין סוכה לשם החג. סוכה לשם החג נזכרה במשנה, אך עניין זה לא נידון בירושלמי. הפעולה הבולטת בירושלמי היא העשייה, הבנייה של הסוכה. בסוכה ישנה צריך לחדש דבר. כך גם במצוות אחרות, שם בולטת העשייה: "עשה מצה לפני פסח", "סוכת כותים העשויה כהלכתה", ו"העושה סוכה" אף מברך. גם דין סוכת היוצרים מובא בעקבות המשנה העוסקת בסוכה ישנה, וכן גם סוכת הרועים. בהקשר זה מופיע הדיון על הברכה בעת עשיית סוכה. בירושלמי יש השוואה בין בניית סוכה לבין אפיית מצה. חלק מהמצווה הוא עשיית פעולה בחפץ המצווה. אמנם עיקר המצווה הוא הישיבה בסוכה כמו שלומדים מסוכת גנב"ך ורקב"ש, אך יש ערך גם בהכנת המצווה, וכן כמובן העיקר הוא אכילת המצה בליל הסדר. לכן גם לפי בית הלל שמכשירים סוכה ישנה שנבנתה יותר משלושים יום לפני הרגל, צריך לעשות בה מעשה, צריך לחדש בה דבר.

נראה אם כן, שההבדל בין הבבלי לבין הירושלמי נעוץ בשאלה על איזה ביטוי במשנה חלקו בית שמאי ובית הלל: ע"פ הירושלמי הם חלקו בפירוש המילה: "עשאה" – מהו המעשה הנדרש בתוך שלושים יום וביותר משלושים יום לפני החג. על כן גם לשיטת בית הלל שסוכה ישנה כשרה, בכל זאת צריך לחדש בה דבר. ע"פ

הבבלי הם חלקו בפירוש הביטוי "לשם חג". בית הלל לא מצריכים סוכה לשם חג הסוכות, ובית שמאי מצריכים סוכה לשם חג הסוכות.⁵

ג. סוכה ישנה כשרה ובלבד שיחדש בה דבר

הרמב"ם (הל' סוכה ה, ט) כתב:

סוכה שנעשית כהלכתה מכל מקום כשרה אף על פי שלא נעשית לשם מצוה, והוא שתהיה עשויה לצל כגון סוכת גוים וסוכת בהמה וכל כיוצא בהן. אבל סוכה שנעשית מאיליה פסולה לפי שלא נעשית לצל.

הרמב"ם לא הזכיר שצריך לחדש בסוכה דבר. הרדב"ז (שו"ת רדב"ז, סי' ב אלפים נז) הסביר:

שהריא"ף [סוכה ד ע"א-ע"ב בדפי הרי"ף] והרמב"ם [הל' סוכה ה, ט] וכל הפוסקים שהשמיטו זה הירושלמי, סבירא ליה דלא סמכינן עליה, כיון שלא הביאו אותו בגמ' דילן, ונקטינן מתני' כפשטה דסוכה ישנה כיון שנעשית לצל אפילו שלא יחדש בה דבר כשרה לכתחלה כפשטיהו דהנך דרקב"ש וגנב"ך. אי נמי דהך ירושלמי אליבא דבית שמאי הוא, ולא קי"ל הכי ומשום הכי לא כתבוהו.⁶

יש להוסיף עוד שהרמב"ם (הל' ברכות יא, ח [שו"ת הרמב"ם סי' קמא]) גם פסק שאין מברכים על בניית הסוכה, ובניגוד לירושלמי (שם) שכתב שמברכים, ואשר על כן אין צד של מצווה בחידוש דבר מה בסוכה הישנה. הר"ן (א ע"א בדפי הרי"ף) ציטט את הירושלמי וכתב: "אע"ג דסוכה ישנה מכשרי בית הלל, למצוה מן המובחר צריך לחדש בה דבר". גם הריטב"א (ב ע"א) כתב: "וקיימא לן כבית הלל, ומיהו לכתחילה מצוה לחדש בה דבר בגופה. אבל חדוש חוץ לגופה ככרים וסדינין וכיוצא בו אינו מחודש". הטור (אורח חיים הלכות סוכה סי' תרלו) ובעקבותיו גם השולחן ערוך (שם) כתבו שחובה לחדש בה דבר, ומשמע שזה מעכב:

סוכה ישנה שנעשית מקודם לחג ל' יום, כשירה. ובלבד שיחדש בה דבר עתה בגופה לשם חג, אפילו בטפח על טפחיים סגי אם הוא במקום אחד. ואם החידוש על פני כולה, סגי אפילו בכל דהוא. ואם עשאה לשם חג אפילו מתחלת השנה כשירה בלא חידוש.

מאחר שבמחלוקת בית שמאי ובית הלל הלכה כבית הלל, משמע שהטור פסק שלפי בית הלל חובה לחדש דבר בסוכה ישנה, ואם לא עשה כן הסוכה פסולה. הרדב"ז (שו"ת רדב"ז, סי' ב אלפים נז) סיכם את הדעות:

5 בגמ' (מו ע"א) נזכרה ברייתא בה נאמר: "תנו רבנן: העושה סוכה לעצמו אומר ברוך שהחיינו כו', נכנס לישב בה אומר ברוך אשר קדשנו כו'. היתה עשויה ועומדת, אם יכול לחדש בה דבר – מברך, אם לאו – לכשיכנס לישב בה מברך שתיים". הריטב"א (שם) הסביר: "ומאי דאמרין 'היתה עשויה ועומדת' היינו אפילו בשהיתה עומדת ועשויה מקודם שלשים יום לשם החג ממש, שלא בדרך עליה... היתה עשויה ועומדת אם יכול לחדש בה דבר' – פי' בסכך או בדפנות הצריכות לה לעכב, מברך מיד שהחיינו ושוב אינו מברך אותו בכניסת ליל החג, שכבר בירך זמן מדין סוכה בשעת מעשה. ואם לאו לכשנכנס בה מברך שתיים. פי' ברכת לישב בסוכה, וברכת שהחיינו שעל הסוכה". מדובר על סוכה שהוכנה לקראת סוכות לפני שלושים יום, והיא כמעט מוכנה אבל בכל זאת יש לתקן בה דברים כדי להכשירה. אין מדובר על סוכה ישנה כפי שנידון בסוגייתנו. עוד בעניין זה בשיעור ה: עצי סוכה אסורין כל שבעה. הרב שלמה כהן (שו"ת בנין שלמה, א, סי' מג) כתב שלפי הירושלמי יש מצווה לעשות סוכה, ולכן גם בסוכה שעשאה לשם חג בשנה שעברה או שקנה סוכה מחברו, או שחברו עשאה לשם החג הזה, מ"מ צריך לחדש בה דבר. הרחבה בשיעור לא: העושה סוכה מברך.

6 גם רבנו חיים בן עטר, אור החיים הקדוש (ראשון לציון, סוכה ט ע"א) שאל מדוע הרי"ף והרמב"ם השמיטו זאת, והשיב: "ואולי דכיון דבמיתנין קתני בית הלל מכשירין ותלמודא קא שתיק ולא מתנה דבעינן לחדש בה דבר שמע מינה דהך ברייתא דקתני בירושלמי תנא ברא ניהו ולא ב"ה. ונמצא ג' סברות בהאי דינא בית שמאי פוסלין וב"ה מכשירין ואידך תנא דירושלמי סובר כבית הלל אלא דבעי לחדש בה דבר". לפיו, הברייתא שהובאה בירושלמי, נשנתה על ידי תנאים בשיטת בית הלל, אך אינה מדברית בית הלל עצמם, שלא כרדב"ז שאמר שהברייתא בירושלמי היא כשיטת בית שמאי.

נמצאת למד ג' מחלוקות בדבר: [1] לדעת הריא"ף והרמב"ם אפילו למצוה מן המובחר אין צריך לחדש בה דבר [2] ולדעת הר"ן צריך לחדש בה למצוה מן המובחר [3] ולדעת הטור צריך לעכובא. ומנקט לחומרא עדיף טפי, וישראל זרזין הם ועושין סוכה לשם החג בתוך שלשים.⁷

מכאן שהלכה למעשה יש לחדש דבר בסוכה והדבר מעכב. הטור (אורח חיים סי' תרמא) פסק גם כן שאין לברך על בניית הסוכה, וציין במפורש שאין פוסקים כירושלמי (א, ב), כי "סמכין אגמרא דידן דקאמר שאין צריך לברך על עשייתה". מדוע אם כן יש לחדש בה דבר מאחר שאין מצווה בבניית הסוכה? הרא"ה קוק (שו"ת אורח משפט, אורח חיים סי' קמא) דן בדברי פוסקים ראשונים ואחרונים שעסקו בסוגיה זו, וסיכם כך את הדברים:

שלשה טעמים בהצרכת החידוש: [א] משום חיבוב [ע"פ דברי הלבוש, אורח חיים סי' תרלו סעיף א: "אמרו חז"ל (סוכה ט ע"א) שיעשה כל אדם סוכתו לשם החג כדי לחבב את המצוה, ... ואם נעשית קודם שיכנסו שלשים יום שלפני החג גם כן כשירה אבל מדרבנן צריך שיחדש בה שום דבר עתה בגופה לשם חג כשיגיע החג"]. [ב] משום היכר ישיבה לשם מצוה [ע"פ דברי הב"ח, טור, אורח חיים סי' תרלו, א: "בעינן למיעבד בה חידוש לשם חג סמוך לחג, כי היכי דליהוי היכר דיושב בה לשם מצות סוכה, וכך ראוי להחמיר נראה ל"י]. [ג] יש לומר דאע"ג דבית הלל לא סבירא ליה דכל הסוכה בעינן לשם מצוה, מ"מ מודים הם דבעינן על כל פנים עשיה קצת לשם מצוה. וי"ל דמסברא ידעי לה כיון שחל שם שמים על הסוכה (סוכה ט ע"א) מסתבר שתהיה לזה איזה הכנה במעשה, ומיהו במעשה כל דהו סגי לדידהו, כי האי גוונא דספר תורה שכשהגיה בה אות אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני [מנחות ל ע"א], ויש בזה גם כן מעין לשמה.

הרא"ה קוק חזר במקום נוסף (שו"ת דעת כהן, סי' קפב, עמ' שדמ) על הטעם השלישי שהוא חידוש בהסבר דברי בית הלל:

בענין החדוש של סוכה לבית הלל צריך בירור אם הוא מן התורה או רק חומרא דרבנן. ולכאורה משמע דאינו כי אם מדרבנן, שהרי אין לנו מקרא על זה לבית הלל, ואולי מהלכה קי"ל הכי... אמנם י"ל, שיסוד החידוש של כל שהוא, הוא מהא דקי"ל שחל שם שמים על הסוכה וחל קדושה עליה. ועל פי שיטת רש"י בפרק נגמר הדין (סנהדרין מח ע"א), בפלוגתא דהזמנה מלתא, מאן דסבירא ליה דבעי עיבוד לשמה, סבירא ליה הזמנה מלתא, והיינו דכיון שחלה קדושה על הדבר צריך להזמינו ע"י מעשה... ועיין חידושי הרשב"א [צ"ל הריטב"א] סוכה שם שיש מדבריו גם כן סמוכין לזה. ואם כן י"ל דהיינו טעמא דבעינן שיחדש בה דבר, דכיון דחלה קדושה על הסוכה בעי הזמנה, וסגי בהזמנה מועטת גם כן.

אכן בסוגייתנו (ט ע"א) שאלה הגמרא מדוע בית שמאי פוסלים סוכה ישנה? והשיבה שהם למדו מלשון הפסוק "חג הסוכות שבעת ימים לה" (ויקרא כג, לג). שסוכה העשויה לשם חג בעינן. יש לעשותה לשם מצות המלך. הגמרא שאלה כיצד יפרשו בית הלל את הפסוק? והשיבה שבית הלל פירשו את הפסוק כפי שרש פירשו בשמו של ר' עקיבא: מנין לעצי סוכה, שאסורין בהנאה כל שבעת ימי הסוכות? תלמוד לומר, "חג הסוכות שבעת ימים לה". ותניא: רבי יהודה בן בתירה אומר: כשם שחל שם שמים [חלה קדושה] על שלמי החגיגה, לאוסרן באכילה ובהנאה עד לאחר הקטרת האימורים, ואף לאחר מכן אינם אלא כזוכים משולחן גבוה, כעבד הנוטל פרס מרבו, כך חל שם שמים על הסוכה, ואסור ליהנות מעצי הסוכה בכל שבעת ימי הסוכות מפני שנאמר: "חג הסוכות שבעת ימים לה", ודרשו חכמים: מה "חג", כמו שקרבן חגיגה קודש הוא לה', אף סוכה קדושה לה'. לפי ר' יהודה בן בתירה הכלל "חל שם שמים על הסוכה" מסביר מדוע אסור ליהנות מעצי הסוכה במשך ימי החג לפי דברי בית הלל, אך אין הוכחה מכך שחל שם שמים על הסוכה שיש צורך לחדש דבר כלשהו בסוכה ישנה. מלבד זאת, גם בית שמאי לומדים מפסוק זה שעצי סוכה אסורים בהנאה בכל שבעת ימי החג, אין זה

לימוד לדברי בית הלל בלבד. כמו כן, החובה לחדש דבר בסוכה ישנה גם ע"פ בית הלל היא על בסיס האמור בתלמוד הירושלמי, ובבבלי לא נאמר שלפי בית הלל יש לחדש בסוכה. דרשת הפסוק על חלות שם שמיים על הסוכה, לא נזכרה כלל בירושלמי. הרא"ה קוק ציין לדברי הרשב"א [צ"ל הריטב"א] בסוגייתנו שהבחין לעניין הזמנה מילתא בין דבר שגופו קדוש לבין תשמיש מצווה. לפיו מוסכם על הכול שדבר שגופו קדוש הזמנה מילתא היא. אכן הרשב"א [הריטב"א] כתב כן, אך בהקשר להמשך הסוגיה.

כאמור, הטור והשולחן ערוך פסקו כדברי הירושלמי לפיהם גם לפי בית הלל חובה לחדש משהו בסוכה ישנה, ונראה שהנימוק הוא כדברי הב"ח משום היכר מצווה, או כדברי הלבוש משום חיבוב המצווה, אך נראה שלא ניתן לבסס את דברי בית הלל ע"פ המובא בסוגיה בבבלי בשם ר' יהודה בן בתירה.

